

AMPELOGRAFSKE UPODOBITVE SORT VINSKE TRTE, ki sta jih ustvarila brata Vinzenz in Conrad Kreuzer

Vinzenz (1808-1888) in **Conrad** (1810-1861) **Kreuzer** sta bila umetnika graškega bidermajerja. Živela sta bolj zatišno življenje in se ukvarjala z risanjem vedut, tihožitij in krajine. Ustvarila sta veliko podob Gradca, a tudi nekaj iz naših krajev, npr. Rogaške Slatine.

Risbe, grafike in barvne podobe so včasih služile tudi kot učni pripomoček. Morale so biti kar se da dokumentarno nazorne, njihovi avtorji so praviloma ostali anonimni. Grozdi, listi, vitice in jagode, ki sta jih naslikala braza Kreuzer, so v vsej njihovi polnosti odraz pozornega opazovanja in doslednega posnemanja. Sicer takšne stvaritve naj ne bi sodile v obnebjema umetnosti. A zato imajo podobe sort vinske trte veliko dokumentarno vrednost, saj je med njimi veliko takih, ki jih danes pri nas več ni. So dragocen ampelografski dokument, ki priča o pestrosti sort na Štajerskem pred več kot 150 leti, v času, ko je tod deloval tudi **nadvojvoda Janez**. Ta si je prizadeval za razvoj štajerskega vinogradništva, kar je simbolno povežalo oba brata in znamenitega Habsburžana.

Veliki ampelograf **Franz Xaver Trummer** je v tridesetih letih 18. stoletja obiskal vinograde Štajerske, popisal domače trtne sorte in jih razvrstil po metodi klasifikacije, ki sta jo razvila **pl. Babo** in **Metzger**. Brata Kreuzer sta podobe štajerskih trtnih sort v dvajset let dolgem obdobju naslikala prav pod njegovim vodstvom.

Leta 1872 je Kmetijska družba za Štajersko zbirko upodobitev podarila novo ustanovljeni štajerski deželni sadjarsko-vinarski šoli v Mariboru. Sestavljalo jo je domnevno 175 ali celo 185 primerkov, verjetno kot dopolnilo obsežni Trummerjevi ampelografiji, izdani leta 1841 v Gradcu. Trummer je takrat sestavil obsežno poročilo o delu in vanj zapisal slovenske sinonime za trtne sorte, saj je potoval pretežno po slovenskem delu Štajerske. 27 izvornikov Kreuzerjev je služilo kasneje kot predloga za tiskanje Ampelografskega atlasa, leta 1873 izdanega na Dunaju, ki sta ga uredila brata **Herman** in **Rudolph Goethe**, prvi ravnatelj omenjene sadjarsko-vinogradniške šole v Mariboru, drugi ravnatelj cesarske sadjarske šole v Brumathu pri Strassburgu. Kaj se je dogajalo z zbirko ampelografskih upodobitev po tem času, ne vemo natančno. Sledila so viharna obdobja med katerimi ne moremo spregledati uničenja naših vinogradov zaradi trtne uši, obe svetovni vojni in še bi lahko naštevali. Spreminjala pa se je tudi deželna sadjarsko-vinarska šola.

Slike, ki so že začele trohneti, je leta 1923 za eno od omar v šolski knjižnici naključno odkril **inž. Ivo Zupanič**. Tam je bilo 132 listov z ampelografskimi originali. Zavedajoč se njihove velike vrednosti, kot je zapisal v svoje dnevnik, je inž. Zupanič poskrbel za takojšnje kaširanje slik in ustrezno hrambo. Manjkajoče upodobitve so se v desetletjih porazgubile neznano kam in iz različnih razlogov.

Za zbirko gvašev danes skrbi Kmetijsko-gozdarski zavod Maribor, ki si je leta 1997 kot dober skrbnik pridobil evropsko finančno podporo za tiskanje knjige s predstavitvijo vseh slik sort vinske trte bratov Kreuzer. Temu je sledila celostna zaščita in restavriranje originalov. Ohranjenih je 126 upodobitev sort vinske trte starega in novega sortimenta. Od 27 slik, uporabljenih za Ampelografski atlas, jih na Kmetijsko-gozdarskem zavodu hranijo samo še 13. Zaradi reprodukcijskih postopkov so slabše ohranjene kot ostali izvirniki.

